

**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||
quatuor.||**

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

Quæstio quarta. Vtrum materia corporalis obediat dæmonibus ad nutu[m].

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

Lib. II. Distinctio. VII.

Sed intellectus angelicus est huiusmodi, ergo cum angelis possint omnia præterita reuelare, videtur quod similiter possint & futura.

3. R E S P O N S I O. Videnda sunt duo, Primum est, qualia futura potest dæmon prædicere. Secundum est, quæ liter & quibus modis potest hoc facere.

+ Q V A N T U M ad primum scindunt quod dæmon potest omnia illa prædicere quæ potest præcognoscere: dæmon autem & qualibet angelus per certitudinem cognoscunt omnia futura quæ purè dependent ex ordine causarum naturalium, per coniecturam autem cognoscunt quadam futura quæ dependent ex nostro libe. arb. Sed ea quæ dependent merè ex voluntate diuinæ, non cognoscunt nisi sibi facta reuelatione à Deo, vel à beatis spiritibus (vt dictum fuit supra, dicitur) ergo dæmones prædicere possunt de effectibus purè naturalibus per certitudinem quid enuenient, de his autem quæ ex arbitrio nostro dependēt, solum potest dæmon prædicere aliquid per coniecturam. Sed ea quæ ex sola Dei voluntate dependent, nullo modo potest prædicere, nisi fuerint ei reuelata.

5. Qualiter autem talia prædicere possit, vel nobis reuelare potest dici quod potest formare sonos in aëre similes vocibus significatiuis, & in illis potest exprimere nobis conceptum suum, potest nihilominus facere quod immutaciones sensibilium quæ manent in nobis, abeuntibus sensibus veniant ad organumphantas, & sicut apparitiones cori que vult dæmon reuelare, Sicut enim in formis sunt apparitiones. Vnde Arist. lib. de som. & vig. assignat causam apparitionis somniiorum dicit quod dum animal dormit descendente plurimo sanguine ad principium sensuum, simul descendunt motus, id est, impressiones ex sensibilium motionibus factæ, & fit quedam apparitio ac si tunc phantasias ab ipsis rebus exterioribus immutaretur, & tanta potest esse comotor humorum & spiritus, quod huiusmodi apparitiones etiā vigilantibus hant. Sicut patet in freneticis. Sicut ergo hoc per naturalem comotoriem sic fieri potest per naturalem dæmonis virtutem cui natura corporeæ obedit quantu ad motum localē, vt postea dicatur. Præter autem hos duos modos quibus potest nobis aliquid reuelari per angelum bonū vel malum non videtur alius modus possibilis, quia naturale est nobis ex sensatis & imaginatis intelligere. Et ideo quod reuelatur nobis oportet quod reueletur per signum extrinsecum sicut per audibile, visibile, vel huiusmodi, aut per aliquam apparitionem in imaginatione. Vnde Dionys. ca. de Hiecar. dicit quod impossibile est nobis aliter lucere diuinum radium nisi varietate sanctorum vel aminum circumulatum. Item quod reuelatur nobis præsentatur intellectus, vel in se quod non potest dici de futuris, vel in aliqua similitudine creata, vel increata. Non creata quia talem non potest creare angelus in intellectu nostro, nec increata quia omnis talis visio est beata, quare &c.

6. Ex quo patet quod illi errant qui dicunt dæmonem nobis aliquid reuelare per hoc quod opponit se animæ nostræ per modum quo opponitur speculū speculo, ex qua oppositione reluet in anima nostra quod est in mente angelica, sicut reluet in puro speculo imago rei præsentantis in altero sibi opposito. Hac enim oppositione non potest intelligi secundū situm, cum angelus situm non habeat, neq; secundū ordinem, quia intellectus humanus secundū situm vice non habet ordinem ad ea quae sunt separata à materia, sed exphantasmibus eorum cognitione venit. Item angelus per speciem non intelligit vt dictum fuit supra, quare à specie angelica nulla sit species in mente humana ex oppositione angelii ad animam nostram.

7. Ad argumentum in oppositū dicendum quod illud est ventura, &c. intelligitur de futuris quæ dependent solum ex diuina voluntate, hoc autem angelii boni vel mali prædicere non possunt nisi eis fuerint reuelata.

8. Ad aliud in oppositum similiter respondendū est quod idem iudicium est de futuris & de præteritis quæ dependent ex mera Dei voluntate, quare, nec hec, nec illa cognoscunt, nec prædicere possunt angelii nisi eis reuelatur à Deo. Etiam idem est iudicium de præteritis & de futuris quæ solum dependēt ex causis naturalibus, quia omnia nouerunt naturaliter angelii & reuelare possunt, de futuris ea quæ dependēt ex nostro libe. arb. & de his quæ

Quæstio IIII.

146
præterita sunt non est idem iudicium: quia præterita sunt angelo nota per certitudinem, futura vero solum per conjecturam, non propter hoc quod intelligere angelii dependeat ex tempore, sed quia futura dependet ex nostro libe. arb. non sunt nec unquam fuerunt angelio presentata secundum se, nec in sua causa nisi quando sunt à nobis voluta fieri: & ideo non possunt ab angelis cognosci secundum se, nec ratione sue cause nisi quantum angelus potest voluntatem nostram cognoscere de quo dicetur inferiorius, d. 8. q. 5. præterita autem fuerunt quandoq; prætentia & sic fuerunt ab angelio cognita, & adhuc sunt nisi ponamus in angelis obliuionem.

Q V A N T U M Q U A R T A.

Vtrum materia corporalis obediatur dæmonibus
nibus ad nutum.

Tota. p. q. 110. ar. 2.

Circa tertium queruntur duo. Primum est, vtrum materia corporalis obediatur dæmonibus secundum nutum. Secundum est, vtrum operentur per intellectum & voluntatem. Ad primum sic proceditur & viderur quod materia corporalis obediatur angelis ad nutum, quia maior est virtus angelii quæ anima rationalis. Sed conceptui animæ obedit corpus quo ad motum localē vt patet, i. de anima, & etiā quo ad motum ad formam, immutatur enim corpus ex apprehensione animæ, ad calorem & frigus, & quandoq; vñp ad sanitatem vel cernitatem, ergo multo magis debet obediatur angelis quo ad virrumque

2. Item quicquid potest virtus inferior potest virtus superior, virtus autem angelii superior est quam virtus naturalis sed virtus naturæ potest transmutare materiam corporalem ad formam sicut ignis generat ignem. Et ad sicut quia in graubus & lenibus generans per se mouetur ad locum, vt dicitur. s. Phys. ergo multo amplius hoc potest virtus angelica.

3. S E D C O N T R A August. dicit quod angelii operantur sicut agricultores respectu segetum. Sed illi non dant formam, ergo nec angelis.

4. Item mouens & motum sunt simul ut probatur. s. Phys. Sed angelus & corpus non possunt esse simul, nec secundum substantiam quia non faciunt unum numerum ut corpus & anima, neq; secundum locum cum angelus in loco non sit, ergo &c.

5. R E S P O N S I O. Dicendum quod angelii possunt naturam corpoream transmutare secundū loci, non autē secundum formam nisi mediantibus agentibus naturalibus. Ratio primi est, quia ad mouendum aliquid localiter sufficit prætentia motientis cum prædominio virtutis. Sed angelus potest præfens esse aliqui corpori præsentia quæ facit ordo, non situs, prædominatio quia in virtute nature corporeæ, quare potest ipsam localiter mouere. Ratione autē secundi aliqui sic assignant formam non sit sed compositum, factum autem oportet esse simile facienti quia omne agens agit sibi simile, ergo omne quod facit res naturales oportet habere similitudinem cum composite, vel quia est composite sicut ignis generat ignem, vel quia totū composite quantum ad materiam & formam est in virtute ipsius quod est proprium dei. Sic igitur omnis informatio, materię vel est à deo immediate, vel ab aliquo agente corporeo & nō ab angelo.

6. Sed istud non videtur sufficiere dictū, quia videtur sufficere quod agens quantum ad illud quod agit assimilatur factio ad illud quo factum actionē agentis terminat, principiū enim actionis & terminus videntur sibi inicitem responderem per se. Cetera autem per accidēs, hoc autem est sola forma ex parte virtutis, (scilicet agentis & facientis) &c. Sicut enim coincidunt agentis & finis in idē secundū speciem inquantū forma agentis quæ principiat actionem est eiudem speciei cum forma facti quæ actionem finit & terminat. Ita autē modo sufficit quod factū præexistat in virtute facientis. Nam & corpora celestia immedieat causant in illis inferioribus formas aliquas, puta lumen in aere & in aliis corporibus dyaphanis cum quibus tam in materia non communicant, aut quia materia non habent ut posuit commentator: Aut quia illa materia est alterius rationis, communicare tamen cum eis in lumine mediante quo agunt. Nō oportet ergo quod mouens ad formam sit composite, aut quod in virtute eius sit totum composite quantum ad materiam, & for-

T 2 manus,

Magistri Durandi de

mam, sed sufficit quod sit forma eiusdem rationis cum ea quam inducit (sicut calor si per se subsisteret virtute diuisa verè calefacere vel quod in virtute eius sit forma quā inducere debet.

7 Oporiet ergo inuestigare aliam causam, quare angelus non posse mouere ad formam, & sic dici potest quia inter formas quae sunt actus & perfectio materiae est quædam quae non potest educi de potentia materie. Sed est per formam creationem (ut anima rationalis) & de tali patet quod non potest præducari per actionem cuiuscumque angelii, quia potentia creandi vel non, potest comunicari alicui creature, vel factem non est communicata sicut dictum fuit. 1. dist. qu. 4. huius lib. Alio autem formæ quae educuntur de potentia materiae habent sufficiens principia sue educationis in materia corporali, & ideo frustra ponerentur alia principia educitura talium formarum. Deus autem & natura nihil faciunt frustra, propter quod nulli nature communicata est potentia educendi vel introducendi tales formas in materia nisi in solum ageribus corporalibus in quibus sunt rationes feminales omnium formarum & effectuum naturalium, & quia angelus plenissime nouerunt causas & rationes feminales omnium rerum materialium, & in eis obedit natura corporalis ad motum, idcirco possunt contingerent actus passionis & ea quæ possunt facere ad celestem productionem effectuum. Et ideo per tale ministerium angelorum sunt mirabilis effectus in naturalibus & mira celeritate sicut Magi in Egypto fecerunt serpentes & ranas quas tamē virtute sua non producunt, sed per coniunctionem actiorum & passuorum naturalium.

8 Ad primum arg. dicendum quod anima est mouere motu locali corpus, tamen non mouet ad formam nisi mediante motu locali. Ex timore enim reuocatur sanguis ab exterioribus ad interiora, propter quod per consequens exteriora pallescunt & frigescunt. Econuerso est in vice, cuncta quia mittitur sanguis ad exteriora & ideo rubescunt verecundari, & similiiter est de angelis, quia mediatis corporibus naturalibus quae obediunt eis ad motum localem possunt cauare in his inferioribus formam aliquam.

9 Ad secundum dicendum quod quicquid potest virtus inferior potest virtus superior in effectibus communibus virtuti tripla. Sed in effectibus propriis non, homo enim non potest alium generare, alius tamen alium generat.

10 A R G U M E N T U M. primum pro altera parte bene concludit quod angelus immediatus non dant formam sed medianibus actionibus rerum naturalium.

11 Ad aliud dicendum quod angelus simul est cum corpore quod mouet. Sed illam similitudinem vel praefantiam non facit sicut sed ordo.

Q V E S T I O Q. VI N T A.

Vtrum angelus moueat celum vel quodcumque corpus per intellectum & voluntatem:

an per aliam potentiam.

Tho. i. q. 11. ar. 3.

S E C U N D O M. queritur, vtrum angelus moueat celum, vel quodcumque corpus per intellectum & voluntatem, vel per aliquam aliam potentiam. & videtur quod per aliam potentiam, quia angelus in quacumq. distantia potest velle & intelligere rem quamcumq. sed non potest mouere quamcumque rem, neq; in quacumq. distantia, ergo &c.

2 Item mouere est actus transiens in alterius, sed actus intellectus & voluntatis non transire in alterius. Intelligere enim & velle sunt actiones intra manentes, ergo &c.

3 C O N T R A . Omnis virtus non organica est intellectus aut voluntas. Sed potentia motiva in angelo est virtus non organica, ergo est intellectus aut voluntas.

4 R E S P O N S I O . Quidam dicunt & satis probabilius quod in angelo præter intellectum & voluntatem est virtus quædam motiva realiter ab eis distincta, quia sicut anima humana mouet corpus sibi coniunctum sic angelus mouet corpus a se distinctum, secundum suppositionem. Sed in anima mouente corpus sibi coniunctum est alia virtus imperans motum (scilicet voluntas vel appetitus sensitivus) & alia exequens motum (scilicet virtus quæ est in nervis & musculis) ergo in angelo mouente corpus separatis ad quod mouendū videntur plura requiri quæ ad mouendum corpus coniunctum multo fortius est alia virtus exequens motum, a voluntate quæ motu imperat. Pro hac opinione

Sancto Porciano

videtur esse articulus qui dicit quod angelus non mouet sola voluntate. Similiter etiam confirmatur haec opinio per illas duas rationes ad hanc partem adductas.

5 Quicquid sit de coniunctione, ratio tamen magis videtur esse ad oppositum quam ad propostum. Alter enim mouet anima corpus & aliter angelus. Anima enim (cum sit actus & forma corporis) non sic mouet corpus ut ipsa sit mouens secundum seipsum, & corpus ut distinctum ab anima sit motum, forma enim non mouet materiam, sed informat, quia forma & agens non possunt coincidere in idem secundum numerum. Ita quod idem respectu eiudicetur sit forma & agens, ut patet. 2. Phys. Et ideo anima cum sit forma ut quod erit esse respectu corporis non potest esse causa ut vide principium motus, propter quod virtus exequens motum in rebus animalibus non potest esse virtus solius animalis, sed est virtus coniuncta, illa scilicet quæ est in nervis & musculis. Mouetur enim animal per hoc quod pars mouet partem, non essentiali, essentiali, puta forma materialia, anima scilicet corpus, sed integralis integrali sicut crus tibiam & huiusmodi, quoniam virtus mouendi actu magis tenet ex parte anima. Et virtus mouendi est in re parte corporis, quia secundum committitatem formæ est agere. Alterius autem potentiae est pati. In homine igitur potest virtus imperans motum esse solidus anima, puta voluntas, sed non virtus exequens pro eo quod anima forma est corporis. Et ideo eius est informare corpus non mouere. Et ideo alia est virtus motum imperans, alia exequens. Angelus autem non est alius corporis actus, & ideo nihil prohibet in eo esse eandem virtutem imperans motum & exequentem.

6 Propter quod econtra conuenientius sic arguitur. Sic ut haberet omnis cognitio nostra ad intellectum angelorum. Sed omnis vis motuua nostra se haberet ad voluntatem angelorum. Sed omnia que nos sensu & intellectu cognoscimus, angelus solo intellectu cognoscit, ergo a sensu quicquid nos a voluntate facimus, & omni vis motuua angelus per voluntatem perficit. Nec hoc est contra articulū qui dicit quod angelus non sola voluntate mouet, quia licet angelus non habeat aliam potentiam motuua nisi voluntate, non fabiatur tamen voluntati suæ quantum ad actum mouendi quicquid ei subiectum quantum ad actum volendi, unde non potest mouere qualcumq. res, nec qualitercumq. libet vel placet, sed determinato modo prouernatura sua exigit, vel Deus præcipit, seu permittit, sicut & Deus non omnia vult quæ scit quoniam non sit in eo alia voluntas & scientia, sed vnum & idem, quia ad plura se extedit obiectum scientie quam voluntatis. Sic in angelo, quauis voluntas sit idem quod sua potentia motiva ad plura tamen se extendit in volendo quam in mouendo.

7 P E R . hoc patet respōsio ad articulū. Et ad primū argumentum quād ad aliquid eius parte, scilicet quomodo angelus potest velle aliquid quod non potest mouere. Sed quantum ad alia partem, scilicet ad distantiam procedit argumentum ex falsa imaginatiōe, quia angelus per intellectum, nec est loco propinquus nec remotus, unde si poneatur in angelo virtus motiva alia a voluntate, ita esset absoluta a loco & a distantia locali sicut voluntas. Adhuc dato quod requireretur in angelo approximatio localis ad remotam non potest concludi quin voluntas sit virtus motiva, quia tunc diceretur quod licet voluntas angelii non requirat approximationem quo ad actum volendi, requirit tamen quo ad actum mouendi, quia secundū istam positionem habet duplex actum, velle & mouere, sicut si calor ignis esset volitus & celefactus ad volendū quod non requireretur approximatio, sed solum ad calefaciendum.

8 Ad secundum argumentum dicendum quod angelus non mouet per velle sed vult, & non mouet per intellectum, sed intelligit. Mouet autem per mouere per quod non vult nec intelligit. Et possunt hi omnes actus esse ab eadem virtute ordine quodam.

Sententia octauæ distinctionis in generali & speciali.

Sicut etiam in quaestione veritatis. Superior determinat Magister de potestate angelorum honorū & materialium quantum ad meritum & demeritum. Hic determinat de potentia eorundem quantum ad assumptionem corporum. Et dividitur in duas. Primo inquirit quomodo assu-